

Ελένη Σβορώνου

ΓΙΑ ΝΑ ΖΟΥΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Εικόνες: Χρήστος Κούρτογλου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

Εισαγωγή

Το βιβλίο αυτό δεν είναι η εξιστόρηση της Επανάστασης του 1821. Είναι μια συνθετική ματιά στα γεγονότα γραμμένη όσο πιο απλά γίνεται, για να μπορούν να την προσεγγίσουν τα παιδιά που δεν έχουν φτάσει ακόμη στην ΣΤ' Δημοτικού. Ή ακόμα και παιδιά που δεν έχουν διδαχθεί ακόμη καθόλου Ιστορία. Βεβαίως, ανάλογα με την ηλικία των παιδιών, ο/η εκπαιδευτικός και ο γονιός θα πρέπει να επιλέξουν ή να αναδιατυπώσουν μέρη του κειμένου. Ωστόσο το κείμενο είναι γραμμένο με τρόπο που αυτές οι παραλείψεις δεν επηρεάζουν τη γενική εικόνα που θέλουμε να αποκομίσει το παιδί για την Επανάσταση. Στην πραγματικότητα, δε θέλουμε να αποκομίσει την έτοιμη αφήγηση που του προσφέρουμε! Στόχος είναι να νιώσει ο μικρός αναγνώστης την Επανάσταση ως μέρος της ιστορίας της πατρίδας του. Ως ένα γεγονός που δεν ανήκει σε ένα τόσο μακρινό παρελθόν. Αντίθετα, αφορά την ελευθερία που βιώνουμε σήμερα ως πολίτες ενός ελεύθερου κράτους. Κι έτσι, να θησαυρίσει μέσα του πρώτες εικόνες και συναισθήματα που αργότερα θα επεξεργαστεί με μεγαλύτερη ωριμότητα.

Η συγγραφή αυτού του βιβλίου δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Η απλοποίηση της πληροφορίας μπορεί να οδηγήσει σε υπεραπλουστεύσεις που τελικά υπονομεύουν την ιστορική ακρίβεια.

Οι ιστορικοί με τους οποίους συνομίλησε η συγγραφέας και οι οποίοι διάβασαν το κείμενο (καθ. Κώστας Κωστής και καθ. Νικηφόρος Διαμαντούρος) βοήθησαν πολύ τη συγγραφέα να εξασφαλίσει αυτή την ισορροπία στις διατυπώσεις της.

Μπορούμε άραγε να συγκινήσουμε τα παιδιά και να τα κάνουμε να αισθανθούν περήφανα για την Επανάσταση των Ελλήνων αφαιρώντας από την αφήγηση λέξεις όπως «Τούρκος» ή «σκλάβος» που οι ιστορικοί αποδοκιμάζουν ως ιστορικά ανακριβείς; Μπορούμε να μιλήσουμε για εθνική υπόθεση σε μια εποχή που οι άνθρωποι δεν είχαν την εθνική συνείδηση που καλλιεργήθηκε κατά τη διάρκεια του Αγώνα;

Κι όμως. Και συναισθήματα υπερηφάνειας και σκέψεις για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον μας μπορεί να γεννηθούν χωρίς τις φορτισμένες λέξεις που έχουμε μάθει να χρησιμοποιούμε τόσα χρόνια μιλώντας για τον Αγώνα των Ελλήνων για την ελευθερία. Η εικόνα του αγώνα των καλών εναντίον των κακών μπορεί να δώσει πια τη θέση της στον δύσκολο αγώνα των προγόνων μας που έζησαν 200 χρόνια πριν και που συνέλαβαν μια πρωτοπόρο ιδέα για την εποχή: την ιδέα του εθνικού κράτους και του δικαιώματος ενός λαού να χειρίζεται τις τύχες του και να κατοχυρώνει τα δικαιώματά του με ένα Σύνταγμα.

Λίγο είναι αυτό; Οι Έλληνες άνοιξαν τον δρόμο στους Βέλγους, τους Γερμανούς, τους Ιταλούς, τους Σέρβους, τους Ρουμάνους, τους Μαυροβούνιους, τους Βούλγαρους, τους Ιρλανδούς, ακόμα και τους Τούρκους, να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους και να δημιουργήσουν τα δικά τους εθνικά κράτη. Όσο για την αφύπνιση της εθνικής συνείδησης, σε μια εποχή που οι λέξεις αυτές δεν υπήρχαν, σε έναν τόπο όπου μιλιόντουσαν πολλές γλώσσες, κι όχι μόνο ελληνικά, αυτό κι αν είναι που προκαλεί τον θαυμασμό!

Πολλοί άξιοι ερευνητές και παιδαγωγοί δεν πιστεύουν ότι η καλλιέργεια της εθνικής υπερηφάνειας πρέπει να είναι ο στόχος της διδασκαλίας της Ιστορίας. Η συγγραφέας δε συμφωνεί. Περηφάνια ναι, αηλιά για τους σωστούς λόγους που ανοίγουν ένα έθνος στον κόσμο και στις καινοτόμες ιδέες!

Εσείς, όμως, θα βρείτε στο βιβλίο αυτά που πιο πολύ κινούν το ενδιαφέρον σας και των παιδιών. Το ταξίδι θα είναι γεμάτο χρώματα και εικόνες που αφαιρούν τη σκοτεινιά από την Ιστορία.

Πριν από την ανάγνωση του βιβλίου

Αφηγηθείτε στα παιδιά αυτή την ιστορία:

« Τα χρόνια τα πολύ παλιά οι βασιλιάδες κυβερνούσαν τον κόσμο. Γι' αυτό και τόσα παραμύθια μιλούν για δαύτους! Παντού, στα παραμύθια, βασιλιάδες, βασίλισσες, πριγκιπόπουλα και πριγκίπισσες κι ομορφοστόλιστα παλάτια. Έτσι δεν είναι; Οι βασιλιάδες μπορεί να ήταν καλοί, και να νοιάζονταν για το καλό των υπηκόων τους, μπορεί όμως να ήταν και κακοί και να νοιάζονταν μόνο για τα πλούτη τους. Αν ήσουν τυχερός, θα είχες γεννηθεί σ' ένα βασίλειο με καλό βασιλιά. Αν όχι, την πάτησες, που λένε!

Τα χρόνια περνούσαν και τίποτα δεν άλλαζε αυτή την κατάσταση. Άλλωστε οι άνθρωποι πίστευαν πολύ στον Θεό. Σ' όποιον Θεό και να πίστευαν... δεν έχει σημασία. Όποια γλώσσα κι αν μιλούσαν, σ' όποιον Θεό και να πίστευαν, σ' ένα πράγμα συμφωνούσαν όλοι στη Γη: πως ο Θεός ορίζει και γνωρίζει τη Φύση. Εκείνος βάζει τάξη στο χάος και Εκείνος μόνο ξέρει τους νόμους που κυβερνούν τον κόσμο.

Ο βασιλιάς, μάλιστα, κυβερνά με την ευλογία του Θεού.

Θεός-Βασιλιάς-Λαός.

Αυτή είναι η μοίρα του κόσμου.

Πέρασε καιρός πολύς. Οι άνθρωποι άρχισαν να έχουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στο μυαλό τους. Άρχισαν να ερευνούν κι εκείνοι τη Φύση και τους Νόμους της. Έκαναν σπουδαίες εφευρέσεις. Έφτιαξαν τηλεσκόπια και μελέτησαν τ' άστρα. Ανακάλυψαν πως η Γη γυρίζει γύρω από τον Ήλιο και όχι το ανάποδο, όπως έλεγε η Εκκλησία. Η Επιστήμη αποκάλυψε στους ανθρώπους τους Νόμους της Φύσης. Πώς έγινε αυτό; Μέσα από τα πειράματα. Ο μόνος τρόπος για να φτάσεις στην Αλήθεια για τους φυσικούς νόμους είναι τα πειράματα. Αυτό κατάλαβαν οι άνθρωποι. Κι άρχισαν να αναρωτιούνται αν τελικά η πυραμίδα Θεός-Βασιλιάς-Λαός είναι σωστή. Μήπως όμως δεν είναι μόνον ο Θεός και ο Βασιλιάς κάτοχος της Μίας και Μοναδικής Αλήθειας;

Αυτές οι νέες ιδέες ήταν ηες και άναψαν τα Φώτα σε ένα σκοτεινό σπίτι. Ονομάστηκαν Διαφωτισμός.

Κι όλα αυτά συνέβησαν 200 και κάτι χρόνια πριν γεννηθείς.

Μια μέρα, σε ένα βασίλειο, άνθρωποι που είχαν αγαπήσει αυτές τις νέες ιδέες θύμωσαν πολύ με τον βασιλιά τους. Οι ίδιοι υπέφεραν από τη φτώχεια και την πείνα κι ο βασιλιάς και η βασίλισσα έτρωγαν με χρυσά κουτάλια! Δεν ήταν δυνατό αυτό να ήτανε δίκαιο και σωστό. Οι άνθρωποι αυτοί, δυναμωμένοι από την πίστη που είχαν αποκτήσει στο ίδιο τους το μυαλό, ξεσηκώθηκαν εναντίον του βασιλιά. Επαναστάτησαν και ζήτησαν τρία ανήκουστα πράγματα:

Ισότητα—Ελευθερία—Αδελφούνη.

Με άλλα λόγια, ζήτησαν να ζούνε όλοι οι άνθρωποι ευτυχισμένοι και ελεύθεροι και ίσοι. Ο βασιλιάς δεν ήταν καλύτερός τους.

Και αυτά συνέβησαν στο βασίλειο της Γαλλίας.

Σε λίγα χρόνια όλα ήταν πάλι όπως πριν. Παντού βασιλιάδες και μάλιστα βασιλιάδες που έστηναν ολόκληρες αυτοκρατορίες.

Μα οι ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης δεν πέθαναν. Σιγόκαιγαν στις καρδιές των ανθρώπων και κάποτε έγιναν πυρκαγιές.

Σε πολλές χώρες του κόσμου άρχισαν να σχεδιάζουν επαναστάσεις.

Οι βασιλιάδες και οι αυτοκράτορες, όμως, ενώθηκαν για να επιβάλουν τη θέλησή τους.

Όσοι σχεδίαζαν επαναστάσεις την είχαν πολύ άσχημα. Οι ισχυροί του κόσμου δεν αστειεύονταν.

Παντού οι επαναστάτες διώκονταν.

Σε μια γωνιά της Ευρώπης, όμως, κάποιοι Επαναστάτες πέτυχαν το ακατόρθωτο! Σήκωσαν κεφάλι απέναντι στον δικό τους αυτοκράτορα και ζήτησαν να σχηματίσουν ένα ελεύθερο ανεξάρτητο κράτος. Μιλούσαν την ίδια γλώσσα, είχαν την ίδια θρησκεία και ένιωθαν πως είχαν κοινούς προγόνους, κοινή ιστορία.

Ποιοι ήταν αυτοί που κατόρθωσαν το ακατόρθωτο;

Πώς τα κατάφεραν;

Τι τους ένωσε;

Τι τους έδωσε δύναμη;

Πώς δε φοβήθηκαν;»

Ακολουθεί συζήτηση γύρω από τις βασικές έννοιες: «βασιλεία», «αυτοκρατορία», «Επανάσταση», «δικαιώματα», «επιστήμη και ορθός λόγος», «Διαφωτισμός».

Η Ελληνική Επανάσταση εντάσσεται ήδη σε ένα ιστορικό πλαίσιο.

- Πόσες αυτοκρατορίες μπορούν να ανακαλέσουν τα παιδιά; Έχει ακούσει κανείς για τη Ρωμαϊκή, Βυζαντινή, Οθωμανική αυτοκρατορία;
- Μελέτη χαρτών. Η Ελλάδα στον σύγχρονο χάρτη. Τα γειτονικά της κράτη. Ο χάρτης της Οθωμανικής, Βυζαντινής και Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.
- Μικρή ιστοριογραμμή: Ο Περικλής, Ένας Ρωμαίος Αυτοκράτορας, Ένας Βυζαντινός Αυτοκράτορας, Ένας Σουλτάνος, Ένας Πρωθυπουργός της Σύγχρονης Ελλάδας. Εικόνες ανακατεμένες για να μπουέ στη σειρά.
- Σύνοψη: Το βιβλίο μιλάει για την εποχή που οδήγησε την Ελλάδα από τον Σουλτάνο στον Πρωθυπουργό της Σύγχρονης Ελλάδας (δείχνοντας στις εικόνες). Και αφορά αυτή τη γωνιά του κόσμου (δείχνοντας στον χάρτη την περιοχή της Ελλάδας).
- Πού βρίσκεται η Γαλλία; Θυμόμαστε πάλι το παραμύθι. Εντοπίζουμε στον χάρτη τη Γαλλία. Το παραμύθι έχει ένα κουκούτσι ιστορικής αλήθειας. Εκεί, στη Γαλλία, έγινε η επανάσταση που άνοιξε τον δρόμο για την Ελληνική Επανάσταση.

Μετά την ανάγνωση του βιβλίου στην τάξη

- **Παιχνίδι: Κρίνε με!**

Ο/η εκπαιδευτικός προετοιμάζει τα παιδιά ότι θα παίξει δυο φορές μία σκηνή. Τα παιδιά πρέπει να παρατηρήσουν προσεκτικά και να απαντήσουν στην ερώτηση: πότε ο/η εκπαιδευτικός μοιάζει περισσότερο με βασιλιά/αυτοκράτορα και πότε με Επαναστάτη που πιστεύει στην ισότητα των ανθρώπων;

Σκηνή 1η

«Γεια σας, παιδιά. Στην τάξη αυτή θα κάνουμε ό,τι λέω εγώ, γιατί εγώ είμαι ο/η εκπαιδευτικός και ξέρω ποιο είναι το καλό σας. Εγώ θα αποφασίζω ποιοι είναι οι κανόνες της τάξης. Για το καλό σας πάντα».

Σκηνή 2η

«Γεια σας, παιδιά. Στην τάξη αυτή πρέπει να συμφωνήσουμε μαζί ποιοι είναι οι κανόνες. Ποια είναι τα δικαιώματα και ποιες οι υποχρεώσεις όλων μας. Όταν τα συμφωνήσουμε, θα πρέπει όλοι να δεσμευτούμε ότι θα τα τηρούμε. Δική μου ευθύνη και δική σας είναι να τηρείται το “συμβόλαιο” αυτό που θα φτιάξουμε».

- Τότε, πριν 200 χρόνια, οι Έλληνες επαναστάτησαν για να αποκτήσουν την ελευθερία τους. Για ποιον σκοπό αξίζει να αγωνιστούν σήμερα, όλοι μαζί, οι Έλληνες;

- Πώς μπορούμε σήμερα να φροντίσουμε για την ισότητα, την ελευθερία και την αδελφότητα των λαών;
- Αναζητάμε «ίχνη» της Επανάστασης στη γειτονιά και στην πόλη: αγάλματα, ονόματα δρόμων, μνημεία. Μας θυμίζουν τίποτα από το βιβλίο που μόλις διαβάσαμε;
- Αν στήναμε εμείς ένα μνημείο για την Επανάσταση του 1821, πώς θα το φτιάχναμε; Τι θα παρίστανε; Από τι υλικό θα ήταν; Πού θα το τοποθετούσαμε;
- Επίσκεψη στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Αθήνας και σε μουσεία νεότερης ιστορίας της περιοχής μας. Δείτε τις προσωπογραφίες των αγωνιστών, τα αντικείμενα καθημερινής χρήσης, τις ενδυμασίες, τους πίνακες με σκηνές πολεμικής και κοινωνικής ζωής και στιδήποτε δημιουργεί ερωτήματα στα παιδιά και τα φέρνει πιο κοντά σ' εκείνα τα χρόνια.

Τι σημαίνει Επανάσταση; Ενάντια σε ποιον επαναστάτησαν οι Έλληνες; Τι συνέβη τελικά 200 χρόνια πριν και μπορούμε σήμερα εμείς να ζούμε ελεύθεροι; Πώς ζούσαν την εποχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας οι πρόγονοί μας; Αφού μπορούσαν να μιλούν τη γλώσσα τους, να λατρεύουν τον Θεό τους, να μαθαίνουν γράμματα και να δουλεύουν για να βγάλουνε το βιος τους, γιατί δεν κάθισαν στ' αυγά τους αλλά επαναστάτησαν; Τι ρόλο έπαιξαν η ανάμνηση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός στην Επανάσταση; Και στον υπόλοιπο κόσμο τι γινόταν; Τι έκαναν οι ξένοι; Ποιες ιδέες φύτεψαν στις καρδιές και στον νου των Ελλήνων; Μια συνθετική προσέγγιση της Επανάστασης, γραμμένη απλά, κατάλληλη για παιδιά που δεν έχουν διδαχθεί ακόμη Ιστορία. Αλλά και για τα μεγαλύτερα παιδιά που αναζητούν τα «γιατί» πίσω από τις σπουδαίες μάχες και τα γεγονότα.

Κυκλοφορεί
από τις εκδόσεις
ΜΕΤΑΙΧΜΙΩ

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΕ
Η **ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ**, ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

